

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATTOlje er
ikke den
nye oljen

OLJENÆRING

Frederic Hauge

Jeg takker Diderik Lund og Karine Nyborg for svaret om oljeskatt i gårsdagens Klassekampen. De tar særlig tak i oljeindustriens skatteprosent, som er det siste punktet på min liste. Jeg synes absolutt Stortinget bør diskutere om staten skal ta så mye som 78 prosent av risikoen for oljeutbygginger, men det er ikke der jeg vil starte.

For i tillegg til skattefradraget på 78 prosent, får oljeselskapene også friinntekt, utbetalte leterefusjoner, opphørsrefusjoner og svært gunstige avskrivningsregler. Staten setter heller ikke noe tak for hvor store budsjettsprekker de er med på å betale. Disse ekstragodene er verdt flere titalls milliarder, og det er her man må starte for å redusere statens risiko.

Disse ordningene er ikke hugget i stein. Noen av dem, som utbetaling av leterefusjon, ble bestemt så sent som i 2005. Da het Norges finansminister Karl Eirik Schjøtt Pedersen. Han er nå leder for Norsk Olje og Gass, og maser fortsatt om nye skattelettelser. Mye vil ha mer.

I gullårene med høy oljepris hadde staten inntekter fra sokkelen på godt over 200 milliarder i året. I 2015 var overskuddet redusert til 85,6 milliarder. Trekker vi fra alle særordningene staten bidrar med, er ikke dette overskuddet så massivt lenger. Derfor er det på tide at staten begynner å satse pengene sine på noe annet og mer fremtidsrettet.

Statsminister Erna Solberg sier ofte at det ikke finnes én ting som er den nye oljen. Jeg vil legge til: Heller ikke olje er den nye oljen. Olje i dag er risikabelt, ustabil og alle land i verden gjør hva de kan for å bruke mindre av det.

Til slutt er jeg selvsagt helt enig i Lund og Nyborgs hovedpoeng: Det viktigste man kan gjøre for å redusere risikoen – både for økonomien og miljøet – er å dele ut færre blokker.

Frederic Hauge,
faglig leder i Bellona
fredric@bellona.no

Langt fra virkeligheten

ØKONOMI

Katinka Holtsmark

Ebba Boye spør i Kron og Mynt den 11. januar hvorfor økonomistudenter må pugge modeller som ikke fungerer. En nyttig avklaring aller først: Studenter som fokuserer på å pugge vil komme til kort ganske fort, det er i liten grad gjengivelse av modeller studenter testes i på eksamen. Heldigvis. Så er spørsmålet om modellene fungerer, eventuelt hva de fungerer til.

Boye tar utgangspunkt i en lærebok i mikroøkonomi, der et gjentakende moment skal være «betydningen av de fundamentale velferdsteoremene» og at «markedet gi[r] oss den meste effektive allokeringen av ressurser i samfunnet». Boye presenterer boka nærmest som en rekke argumenter for at disse teoremene gjelder i virkelighetens markeder. Dette er en merkelig – og kanskje også ureddelig – oppfatning og fremstilling av boka.

Hovedfokus i pensumboka det henvises til er hovedsakelig to ting. Før det første de såkalte markeds-

sviktene som så å si alle markeder er preget av, og som gjør nettopp at ressursfordelingen i mange markeder blir hverken effektiv eller «god» i noen annen forstand uten noen form for offentlig inngripen. Altså at det første velferdsteoremet ikke gjelder i virkelighetens markeder.

Det andre hovedfokuset er at markeder ikke har noen egenskaper som sikrer «rettferdig» fordeling av godene i økonomien, uansett hvordan man mener en slik fordeling ser ut. Altså at heller ikke det andre av de to velferdsteoremene er relevant i den virkelige verdens markeder.

I økonomiundervisningen, ved Universitetet i Oslo og andre steder, er det en typisk framgangsmåte at man tar utgangspunkt i et marked som «fungerer», for så å ta for seg på en forsøksvis

Dette er en merkelig – og kanskje også ureddelig – oppfatning og fremstilling av boka.

systematisk måte hvorfor og hvordan dette ikke er tilfelle i verdens virkelige markeder. For å illustrere hva som

Klassekampen 11. januar

går galt i en verden der alle land forurenser for mye, starter man ofte med en verden uten forurensning.

Eller, for å forstå hvorfor man vil få lite kritisk og grundig journalistikk uten noen form for pressestøtte, begynner man ofte med å forstå hvordan markedet ville fungert dersom det ikke

fantas slike kollektive goder, som viktig journalistikk kan være.

Denne måten å undervise på former selvfølgelig hvordan økonomer tenker og forstår verden. Sannsynligvis finnes det andre – kanskje også bedre – måter å skape forståelse for hvorfor og hvordan markeder trenger offentlige inngrep, eller for at politikk er nødvendig for å få til omfordeling. Men Boye kommer ikke med forslag til hvordan dette skal gjøres – hun ser tvert imot ut til å avfeie

viktigheten av de innsiktene vi prøver å formidle i undervisningen i mikroøkonomi.

Ebba Boye fremstiller undervisningen i samfunnsøkonomi ved UiO på en måte som ikke stemmer med virkeligheten. Det gir et dårlig utgangspunkt for fagkritisk diskusjon.

Katinka Holtsmark,
postdoktor i samfunnsøkonomi
ved Universitetet i Oslo
k.k.holtsmark@econ.uio.no

Historisk lavmål, Orning!

HISTORIE

Torggrim Titlestad

I Klassekampen 9. januar prøver Hans Jacob Orning å avfeie min hypotese om det norrøne tingsystemets grunnleggende betydning for demokratiutvikling i Norge. Det gjør han endatil ved å konstruere et feilaktig bilde av hva jeg mener – for så å angripe: en gammel hersketeknikk. Orning unnlater å ta stilling til de mangfoldige sagaberetninger om ulike høvdingers kamp mot undertrykkende enekongemakt, som for eksempel Asbjørn av Melhus' klassiske tale imot kong Håkon den gode: «når du prøver å legge på oss et åk over våre nakker som våre forfedre ikke kjente.»

Jeg «omgjøres» til 1800-talls-historiker og er dermed stemplet og avvist. Orning skriver som om det bare er ett gyldig synspunkt på disse sakene, og det kommer særlig til uttrykk i omtalen av kong Harald Hårfagre: «dersom han eksisterte». Og legger så til at i så fall, var han ingen tyrann, men «reiste mellom noen gårder på vestlandskysten.» Dette henger ikke i hop!

Orning fremstår som talsmann for den over hundre

år gamle radikale sagakritikken. Skal jeg da stigmatisere ham som en 1900-tallshistoriker? Og fremholde at jeg står for den konstruktive sagakritikken fra 2009? Et slikt debattnivå blir tullele. Poenget er at vi har forskjellige metodiske synsvinkler. Jeg har hatt gleden av å delta i et stort norsk historiografisk prosjekt om sagaenes troverdighet, ført i pennen av Sigvald Grøsfjeld jr. og nylig publisert som «Sagakritikkens historie». Her kan man lese om dem som har engasjert seg for eller imot i denne fagdebatten opp til i dag.

Når det så gjelder Ornings fremstilling av min analyse av tingsystemet, så har han også forvandlet min fremstilling av dem. Det forundrer meg, spesielt siden jeg allerede i Klassekampen 3. januar tilbakeviste Tore Iversens beskrivelse. Jeg omtaler en prosess med demokratiske kimer (eller protodemokratiske) som utvikles. Jeg skriver heller ikke at Harald Hårfagre var totalitær, men hadde totalitære tendenser. Jeg merker meg også at Orning avstår fra å kommentere den trønderiske motstandsretten, et norrønt uttrykk for frihetsånden. Og jeg står på trygg

Klassekampen 9. januar

grunn når jeg gjentar: Frihetstanker er en av de røde trådene i sagaene, ja til og med krav om religionsfrihet!

Det verste med Ornings artikkel er imidlertid at han påstår at jeg «er bekymret for at demokratiet ikke er genetisk nedfelt i nordmenn.» Jeg har aldri hatt noen slik idé i mitt hode. Hvordan kan Orning komme frem til en slik oppfatning? Men så blander han inn «de ikke-norske». Da er det viktig å fremholde Bjørgulv Braagens ord i avisa 10. januar:

Det er ikke slik at mindre oppmerksomhet om den nasjonale kulturarven er et bidrag til bedre integrering og et multikulturelt samfunn. Snarere er det motsatt. Innvandrere har ikke de samme referansene som oss. Derfor er det viktig at disse verdiene blir tydeliggjort, slik at folk som kommer hit, kan

lære seg dem og bli i stand til å stille dem opp mot verdiene i de kulturer de kommer fra.

Det utrolige er at en norsk professor kommer med slik vanartet utspill. Men det er ikke noe nytt i historiografien at professorer har latt seg styre av grove fordommer mot kollegaer. Det mest ekstreme eksemplet finner vi i Tormod Torfæus' tilfelle (1636–1719) som skrev et stort verk om Norges historie på latin. Halvdan Koht, også professor ved Universitetet i Oslo, påsto at Torfæus var en elendig historiker som «drev gjenfortelling av rubb og stubb» av det han kom over i sagahåndskriftene «uten siktnings og uten tanke på annet enn den rene krønike».

Deretter meldte det seg en samling klakører på høyt faglig nivå og utraderte Torfæus fra historiefaget – uten debatt (undervises det i dette historikerovergrepet i historie ved UiO?). I dag, når vi har den norske oversettelsen, vet vi at Koht enten ikke hadde lest Torfæus eller talte mot bedre vitende. Det han skrev var «metodisk korrekt» i forhold til det den gang fremherskende synets press, men historisk feil.

Torggrim Titlestad,
professor dr.philos.
ved RCN-stiftelsen